

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒

นางสาวมนัญญา ภูแก้ว

วิทยาการชำนาญการ

ผู้เรียบเรียง

บทนำ

ปัญหาการจราจรถือว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่คนไทยโดยเฉพาะคนที่มีอาชีพในเมืองใหญ่ ๆ ต้องเผชิญมาเป็นเวลาช้านาน และนับได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญระดับประเทศ ซึ่งยิ่งนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ปัญหาการจราจรนี้มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายอย่าง อาทิ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองต่าง ๆ และปริมาณรถที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ผังการจราจรไม่สามารถรองรับการขยายตัวและการเพิ่มของปริมาณรถดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ ถนนและป้ายการจราจรไม่เพียงพอหรือเกิดการชำรุดเสียหายหรือติดตั้งในที่ที่ไม่เหมาะสม รวมถึงผู้ขับขี่ผู้ใช้รถใช้ถนนขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ถนนและกฎหมาย มีความคิดค่อนแคะ ขาดวินัย หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร จึงก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ทำให้ต้องสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งต่อตนเองและประเทศชาติเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หากผู้ขับขี่ผู้ใช้รถใช้ถนนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอย่างเคร่งครัดแล้ว ก็จะมีส่วนช่วยทำให้ปัญหาการจราจรที่กำลังเกิดขึ้นสามารถบรรเทาเบาบางลงได้

ปัญหาการจราจรในกรุงเทพและปริมณฑล

ด้วยความเจริญของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่งผลให้ผู้คนจากต่างจังหวัดหลั่งไหลเข้ามาเพื่อตั้งรกรากและหางานทำ กรุงเทพและปริมณฑลจึงเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้มีการจราจรที่คับคั่ง โดยเฉพาะในช่วงชั่วโมงเร่งด่วนเนื่องจากผู้คนมีการใช้รถยนต์ส่วนตัวกันมาก ประกอบกับระบบขนส่งมวลชนที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันมีไม่เพียงพอ ให้บริการได้ไม่สะดวก และไม่รวดเร็วเท่าที่ควร อีกทั้งการไม่เคารพกฎจราจรของผู้ขับขี่ ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดปัญหาการจราจรในกรุงเทพและปริมณฑลทั้งสิ้น

กฎหมายเกี่ยวกับการจราจร

● หลักการเบื้องต้นของกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายก็คือ กฎหมายต้องเป็นคำสั่งหรือข้อบังคับที่ใช้ได้เสมอ (Continuity) หมายความว่ากฎหมายเมื่อประกาศมีผลบังคับใช้แล้วก็ใช้ได้ตลอดไปจนกว่าจะถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิก โดยกระบวนการที่ถูกต้องตามขั้นตอนในภายหลัง เพราะตราบใดที่ยังไม่มีการยกเลิกก็ต้องถือว่ากฎหมายนั้นยังมีอยู่ จะหยิบยกขึ้นมาใช้เมื่อใดก็ยังคงมีผลบังคับใช้ได้

การกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการจราจรเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา ประเภท Mala Prohibita ซึ่งหมายถึงการกระทำความผิดที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าเป็นความผิด กล่าวคือ การกระทำนั้น ๆ ไม่ได้เป็นความชั่วหรืออาชญากรรมด้วยตัวของมันเองแต่อย่างใด เช่น การที่ผู้ขับขี่รถยนต์จะเลี้ยวซ้ายหรือเลี้ยวขวาก็ย่อมสามารถกระทำได้โดยอิสระหากขับขี่ในบ้านของตนเอง แต่หากขับขี่ไปบนท้องถนนแล้วฝ่าฝืนเครื่องหมายจราจรบังคับห้ามเลี้ยวซ้ายเข้าก็จะเป็นความผิดทันที ทั้ง ๆ ที่การเลี้ยวซ้ายหรือเลี้ยวขวาก็ไม่ได้เป็นการชั่วหรือเป็นอาชญากรรมแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ขับขี่ ผู้ใช้รถใช้ถนน รวมถึงผู้ที่มีอำนาจในการใช้กฎหมาย บังคับแล้วจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้อย่างเคร่งครัด ซึ่งในที่นี้จะ

ขออธิบายหัวข้อพื้นฐานที่เกี่ยวกับการจราจรเพื่อช่วยเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในตัวกฎหมายหลักได้ง่ายมากขึ้น ดังนี้

ที่มาของปัญหาจราจรเกิดได้จากปัจจัยสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ถนนและผังเมือง
๒. ปริมาณรถและทิศทางการเดินทาง
๓. พฤติกรรมการขับขี่
๔. การบริหารงานจราจร

ถนนตามหลักวิศวกรรมจราจร แบ่งเป็น ๔ ประเภท

๑. ทางด่วน (Expressway)
๒. ถนนสายหลัก (Arterial Street)
๓. ถนนสายรอง (Collector Road)
๔. ถนนสายย่อย (Local Road)

ลักษณะของถนน แบ่งเป็นตามลำดับชั้นของถนน ได้แก่ ถนนสายหลัก ถนนสายรอง

ถนนสายย่อย

การบริหารงานจราจร ประกอบด้วยปัจจัย ๓ E คือ

๑. E – Education การให้การศึกษา
๒. E – Enforcement การบังคับใช้กฎหมาย
๓. E – Engineering การดำเนินการทางวิศวกรรม

วิศวกรรมจราจร คือ วิศวกรรมแขนงหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการวางแผนการออกแบบ การควบคุมระบบการจราจรของถนนทางหลวง ตลอดจนการใช้บริเวณที่ดินใกล้เคียงและศึกษาความสัมพันธ์กับระบบการขนส่งชนิดอื่น หรือหมายถึง การนำเอาหลักการ เครื่องมือ วิธีการ เทคนิค ตลอดจนการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และประหยัดในการเคลื่อนย้ายขนถ่ายผู้โดยสารและสิ่งของ

องค์ประกอบของการจราจร มีอยู่ ๓ ประการ

๑. คนขับรถและคนเดินถนน
๒. รถและระบบการขนส่งทางบก
๓. ถนนและสัญญาณไฟจราจร

สัญญาณไฟจราจร (Traffic – Signalization) ใช้ในการควบคุมการจราจร แบ่งเป็น ๔ ประเภท

๑. ชนิดตั้งเวลาล่วงหน้า (Pre-Timed)
๒. ชนิดกึ่งอัตโนมัติ (Semi-Actuated)
๓. ชนิดอัตโนมัติ (Fully- Actuated)
๔. ชนิดวัดปริมาณความหนาแน่นของรถ (Volume - Density)

ระบบควบคุมสั่งการจราจร

คือ ระบบที่ใช้เทคโนโลยีในการควบคุมการจราจร หรือสั่งการไปยังเจ้าหน้าที่บนท้องถนนในการประสานการทำงาน จัดการจราจร เพื่อให้เกิดการควบคุมสภาพการจราจร และมีการวางแผนการจราจรอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น

ระบบควบคุมและสั่งการ (Command Control System)

- ระบบ CCTV ควบคุมสภาพการจราจรบนท้องถนน (กล้องวงจรปิด) – ควบคุมโดยศูนย์ควบคุมและสั่งการจราจร

- ระบบ ATC ควบคุมสัญญาณไฟจราจรตามทางแยก

- ระบบอ่านป้ายทะเบียนรถอัตโนมัติ

- ระบบถ่ายภาพผู้ฝ่าฝืนสัญญาณไฟ

ระบบการสั่งการ (Command system)

- สร้างข่ายวิทยุสื่อสารของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และภาคเอกชน ให้สามารถทำงานประสานกันได้ และสามารถควบคุมรถยนต์ทุกชนิดไว้ในระบบเดียวกัน

ระบบสารสนเทศ (Information System)

- ระบบแผนที่กราฟฟิก (Graffic Mapping)

- ระบบสถิติสถานภาพข้อมูลจราจร

- ระบบจำลองสถานการณ์จราจร

ระบบประชาสัมพันธ์ (Public Realation System)

- ระบบแผ่นป้ายสลับข้อความ (Variable Message Signboard)

- ระบบรายงานข่าวทางวิทยุกระจายเสียง

คำจำกัดความในกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร

การจราจรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรถ คน ถนน และมีกฎหมายหลายฉบับซึ่งให้ความหมายหรือคำจำกัดความไว้ต่างกัน จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนในเรื่องดังต่อไปนี้

๑.๑ เรื่องของ “รถ” กับกฎหมายจราจร ให้ความหมายไว้ดังนี้

ก. ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ “รถ” หมายความว่า ยานพาหนะทางบกทุกชนิดเว้นแต่รถไฟ และรถราง (ชนิดของรถ ยังแยกออกเป็นชนิดต่าง ๆ อีก เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน รถลูกเข็น รถบรรทุก รถบรรทุกคนโดยสาร รถโรงเรียน รถโดยสารประจำทาง รถแท็กซี่ รถลากจูง รถพ่วง ซึ่งมีหมายความหรือคำจำกัดความต่างกันไป

ข. ตาม พ.ร.บ.รถยนต์ พ.ศ.๒๕๒๒ “รถ” หมายความว่า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (รถยนต์ รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ รถยนต์ส่วนบุคคล รถจักรยานยนต์ รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ ก็มีคำจำกัดความต่างกันออกไปอีก)

ค. ตาม พ.ร.บ.การขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ “รถ” หมายความว่า ยานพาหนะทุกชนิดที่ใช้ในการขนส่งทางบก ซึ่งเดินด้วยกำลังเครื่องยนต์ กำลังไฟฟ้า หรือพลังงานอื่น และหมายความรวมถึงรถพ่วงของรถนั้นด้วย ทั้งนี้เว้นแต่รถไฟ

ข้อสังเกต คำว่า “รถ” ตามความหมายของกฎหมายแต่ละฉบับนั้นมีความหมายไม่เหมือนกัน

๑.๒ เรื่องของ “คน” กับกฎหมายจราจร ให้ความหมายไว้ดังนี้

ก. ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ “ผู้ขับขี่” หมายความว่า ผู้ขับรถ ผู้ประจำเครื่องอุปกรณ์การขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่ง ผู้ลากเข้ายานพาหนะ “คนเดินเท้า” หมายความว่า คนเดินและให้รวมตลอดถึงผู้ใช้เก้าอี้ล้อสำหรับคนพิการ หรือรถสำหรับเด็กด้วย “เจ้าของรถ” หมายความว่าผู้มีไรไว้ในครอบครองด้วย “ผู้เก็บค่าโดยสาร” หมายความว่าผู้ซึ่งรับผิดชอบในการเก็บค่าโดยสาร และดูแลคนโดยสารที่อยู่ประจำรถบรรทุกคนโดยสาร

๑.๓ เรื่องของ “ทาง” กับกฎหมายจราจร มีกำหนดให้ความหมายไว้ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้ความหมายดังนี้ “ทาง” หมายความว่าทางเดินรถ ช่องเดินรถ ช่องเดินรถประจำทาง ไหล่ทาง ทางเท้า ทางข้าม ทางร่วมทางแยก ทางลาด ทางโค้ง สะพาน และ ลานที่ประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางส่วนบุคคลที่เจ้าของยินยอมให้ประชาชนใช้ในการจราจร หรือที่เจ้าพนักงานจราจรได้ประกาศให้เป็นทางตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย แต่ไม่รวมถึงทางรถไฟ

“ทาง” ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสถานที่เกิดเหตุในคดีจราจรจะต้องเกิดขึ้นในทางเสียก่อน เมื่อคดีเกิดขึ้นในทางแล้ว จึงนำเอาตัวบทกฎหมายตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ เข้าไปพิจารณาให้ความเห็นทางคดีได้

แต่ถ้าเมื่อใดสถานที่เกิดเหตุไม่ใช่ทาง ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ นี้แล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถจะนำเอาตัวบทกฎหมายตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ นี้เข้าปรับพิจารณาให้ความเห็นทางคดีได้ เมื่อพิจารณาตามคำจำกัดความของคำว่า “ทาง” ตามมาตรา ๔ (๒) แล้ว สามารถแยกอธิบายได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑) “ทาง” ตามความหมายที่ ๑ หมายถึง ถนนหนทางต่าง ๆ ตรอก ซอย โดยสภาพมองเห็นชัดเจน และอยู่ในความดูแลของทางราชการหรือของแผ่นดิน ในการพิจารณาใช้เป็นสถานที่เกิดเหตุของพนักงานสอบสวนในทางปฏิบัตินั้นไม่มีปัญหาสามารถพิจารณาได้ เช่น ถนนพหลโยธิน ถนนนารายณ์มหาราช ซอยต่าง ๆ ที่แยกออกจากถนนต่าง ๆ ดังกล่าว และตามถนนดังกล่าวก็จะมีเครื่องหมายการจราจรกำหนดไว้

“ลาน” ที่ประชาชนใช้ในการจราจร ซึ่งลานดังกล่าวนี้อยู่ในความรับผิดชอบของทางราชการโดยสภาพที่มองเห็น ลานไม่ใช่ถนนแต่เป็นลานที่ประชาชนใช้ในการจราจร เช่น ในกรุงเทพมหานคร คือ ลานพระบรมรูปทรงม้า เป็นต้น

๒) ทาง ตามความหมายที่ ๒ หมายถึงทางส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ก็ได้ แต่ไม่ใช่ของทางราชการ ไม่ใช่ของแผ่นดิน แต่เป็น “ทาง” เพราะกฎหมายนี้กำหนดให้เป็นทาง ทางที่เป็นของส่วนบุคคลที่จะจัดว่าเป็นทางตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ หมายถึงทาง ที่ส่วนบุคคลนั้น (เจ้าของทาง) ยินยอมให้ประชาชนใช้ในการจราจร

สภาพของ รถ คน ถนน ตามกฎหมาย

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสภาพของรถจะกำหนดไว้ใน พ.ร.บ.รถยนต์ฯ (สำหรับรถเล็ก) พ.ร.บ.การขนส่งทางบก ฯ (สำหรับรถ-ใหญ่) เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบเห็นรถควรพิจารณาเป็นอันดับแรกให้ได้ว่ารถคันดังกล่าวนั้น ดำเนินการถูกต้องเรื่องสภาพของรถตามกฎหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เช่นการจดทะเบียน การเสียภาษีประจำปี และการมีเครื่องอุปกรณ์ส่วนควบครบถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ หรือเป็นรถที่ได้รับการยกเว้นตามข้อกฎหมายหรือไม่ เป็นต้น

การสังเกตประเภทของรถที่จดทะเบียนตาม พ.ร.บ.การขนส่งทางบก ฯ สามารถสังเกตได้จาก รหัสตัวเลข ๒ ตัว แสดงประเภทการขนส่ง แล้วตามด้วยตัวเลขอีก ๔ ตัว ซึ่งเลขรหัส ๒ ตัว ข้างหน้านั้นมีการใช้แสดงประเภทของรถขนส่ง ดังนี้

๑. รถโดยสารประจำทาง	ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๑๙
๒. รถขนาดเล็ก	ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๒๐ ถึง ๒๙
๓. รถโดยสารไม่ประจำทาง	ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๓๐ ถึง ๓๙
๔. รถโดยสารส่วนบุคคล	ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๔๐ ถึง ๔๙ และ

๕๐ ถึง ๕๙

๕. รถบรรทุกประจำทาง

ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๖๐ ถึง ๖๙

๖. รถบรรทุกไม่ประจำทาง

ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๗๐ ถึง ๗๙

๗. รถบรรทุกส่วนบุคคล

ใช้หมายเลขตั้งแต่ ๘๐ ถึง ๘๙ และ

๙๐ ถึง ๙๙

สภาพหรือคุณสมบัติของคนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายจราจรจะต้องศึกษาถึง “ผู้ขับขี่” ว่าเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ขับขี่รถนั้น ตรงตามกฎหมาย ตรงตามประเภทของใบอนุญาตหรือไม่ (พ.ร.บ.รถยนต์ ฯ ม.๔๓ ม.๔๓ ทวิ หรือ พ.ร.บ.การขนส่งทางบก ฯ ม.๙๒ ม.๙๔ และ ม.๙๕) เป็นต้น

สภาพของถนนหรือทางควรจะต้องพิจารณาก่อนว่าถนนหรือซอยหรือทางนั้นเป็น “ทาง” ตามความหมายของกฎหมายจราจรประเภทใด เป็นของราชการหรือส่วนบุคคล

การใช้ทางเดินรถ

ว่าด้วยการขับรถ การเลี้ยวรถ การกลับรถ การขับรถแซงขึ้นหน้า การใช้ความเร็วของรถ การหยุดรถ การจอดรถ ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.๒๕๒๒ กฎกระทรวง และระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งออกตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ

๑. การหยุด การจอด มีเครื่องหมายจราจรการห้ามหยุด และห้ามจอดมีรูปแบบต่างกันตามข้อกำหนด ฯ ออกตาม ม. ๒๑ แห่ง พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ กำหนดทั้งการหยุด และการจอดเป็นความผิดต่างกัน ใช้กฎหมายคนละมาตรา (ม.๕๕ และ ม.๕๗) ดังนั้นควรมีการทำความเข้าใจคำว่า “หยุด” กับ “จอด” ให้ถูกต้อง ดังนี้

“หยุด” หมายความว่าพฤติกรรมการไม่เคลื่อนรถไปในทาง ในระยะเวลาสั้น ๆ โดยผู้ขับขี่ยังอยู่ในลักษณะที่ควบคุมรถได้ และสามารถจะเคลื่อนรถไปได้ทันทีที่ต้องการ

“จอด” หมายความว่าพฤติกรรมการไม่เคลื่อนรถไปในทาง เป็นระยะเวลานาน และผู้ขับขี่ไม่อยู่ควบคุมรถนั้น

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “หยุด” และ “จอด” ไว้ดังนี้ “หยุด” เป็นกริยา หมายถึง ชะงัก นิ่งอยู่กับที่ พัก เช่น หยุดงาน ส่วนคำว่า “จอด” เป็นกริยา หมายถึง หยุดอยู่ ทำให้ติดกัน)

๒. ถ้ามีเครื่องหมายห้ามเลี้ยวรถ จะกลับรถได้หรือไม่ หรือมีเครื่องหมายห้ามกลับรถ จะเลี้ยวซ้ายหรือขวาได้หรือไม่ และตรงที่ทางร่วมทางแยกไม่มีเครื่องหมายห้ามกลับรถ จะกลับได้หรือไม่ ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ ม.๕๓ กำหนดห้ามเลี้ยวซ้าย เลี้ยวขวา หรือห้ามกลับรถ ถ้ามีเครื่องหมายจราจรห้ามเลี้ยวซ้าย เลี้ยวขวา หรือห้ามกลับรถอย่างใด อย่างหนึ่งกำหนดห้ามไว้ และตรงทางร่วมทางแยกกฎหมายกำหนดห้ามกลับรถ เว้นแต่มีเครื่องหมายจราจรให้กลับรถได้

๓. การขับรถเมื่อมาถึงทางร่วมทางแยกพร้อมกัน และไม่มีเครื่องหมายแสดงว่าทางใดเป็นทางเอกหรือทางโท จะให้สิทธิรถทางด้านใดไปก่อน

ตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก ฯ ม.๗๑ กำหนดให้รถทางด้านซ้ายไปก่อน

เครื่องหมายจราจรและสัญญาณจราจร

เป็นเครื่องหมายและสัญญาณที่ทำให้ปรากฏในทางซึ่งผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนขี่ จูง ไล่ต้อน สัตว์ต้องปฏิบัติตาม

เครื่องหมายจราจร แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ เครื่องหมายบังคับ

ประเภทที่ ๒ เครื่องหมายเตือน

รูปแบบของเครื่องหมายจราจร กำหนดไว้ตามข้อกำหนดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๒ แก้ไขตามฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๓๑ และฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๓๖ ส่วนสัญญาณจราจร แบ่งได้เป็น ๓ ชนิด ได้แก่

๑. ทำสัญญาณหรือสัญญาณมือ
๒. เสียงสัญญาณหรือสัญญาณนกหวีด และ
๓. ไฟสัญญาณหรือสัญญาณไฟ

พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๘)

“พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒” (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๘) ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีหลักการและวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการใช้นถนนหรือทางของผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง ชีหรือไล่ต้อนสัตว์ ให้ปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อสงวนไว้ซึ่งชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลที่ต้องเดินทาง เป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายเกี่ยวกับการจราจรจึงเป็นกฎหมายที่สำคัญยิ่งในปัจจุบันและเป็นกฎหมายใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ทุกคนควรรู้และนำไปปฏิบัติ ซึ่งสาระสำคัญของกฎหมาย มีดังนี้

๑. สัญญาณจราจรและเครื่องหมายจราจร

(๑) สัญญาณ หมายความว่า สัญญาณใด ๆ ไม่ว่าจะแสดงด้วยธง ไฟ ไฟฟ้า มือ แขน เสียง นกหวีด หรือด้วยวิธีอื่นใด สำหรับให้ผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนจูง ชี หรือ ไล่ต้อนสัตว์ ปฏิบัติตามสัญญาณนั้น เช่น สัญญาณไฟเขียว ไฟแดง เป็นต้น

(๒) เครื่องหมายจราจร หมายความว่า เครื่องหมายใด ๆ ที่ได้ติดตั้งไว้หรือทำให้ปรากฏในทางเสียสำหรับผู้ขับขี่ คนเดินเท้า หรือคนที่จูง ชี หรือไล่ต้อนสัตว์ ปฏิบัติตามเครื่องหมายนั้น เช่น เครื่องหมายห้ามเลี้ยวซ้าย ห้ามเลี้ยวขวา ห้ามกลับรถ หรือห้ามจอด เป็นต้น

๒. สภาพรถและแผ่นป้ายทะเบียนรถ

(๑) ห้ามมิให้ผู้ใดนำรถที่มีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรง หรืออาจเกิดอันตรายหรืออาจทำให้เสื่อมเสียสุขภาพอนามัยแก่ผู้ใช้ คนโดยสาร หรือประชาชนใช้ในทางเดินรถ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

(๒) ห้ามมิให้ผู้ใดนำรถที่ได้ติดแผ่นป้ายเลขทะเบียน แผ่นป้ายเครื่องหมายเลขทะเบียน หรือป้ายประจำรถ ตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ กฎหมายว่าด้วยการขนส่ง กฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน กฎหมายว่าด้วยรถลาก หรือกฎหมายว่าด้วยรถจ้าง มาใช้ในทางเดินรถ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

๓. การขับรถ ผู้ขับขี่ต้องปฏิบัติตามดังต่อไปนี้

(๑) ในการขับรถ ผู้ขับขี่ต้องขับรถในทางเดินรถด้านซ้ายและต้องไม่ล้ำกึ่งกลางของทางเดินรถ เว้นแต่กรณีต่อไปนี้ให้เดินทางขวาหรือล้ำกึ่งกลางของทางเดินรถได้

ก. ด้านซ้ายของทางเดินรถมีสิ่งกีดขวางหรือปิดการจราจร

ข. ทางเดินรถนั้นเจ้าพนักงานจราจรกำหนดให้เป็นทางเดินรถทางเดียว

ค. ทางเดินรถนั้นกว้างไม่ถึง ๖ เมตร ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมีความผิดต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๒๐๐ บาท ถึง ๕๐๐ บาท

(๒) รถที่มีความเร็วช้าหรือต่ำกว่าความเร็วของรถคันอื่นที่ขับในทิศทางเดียวกัน ผู้ขับขี่ต้องขับรถให้ไกลขอบทางเดินรถด้านซ้ายเท่าที่จะกระทำได้ รถบรรทุก รถบรรทุกโดยสาร รถจักรยานยนต์ในทางเดินรถ ซึ่งได้แบ่งช่องเดินรถในทิศทางเดียวกันไว้ตั้งแต่สองช่องขึ้นไปหรือได้จัดช่องเดินรถประจำทางด้านซ้ายไว้

โดยเฉพาะต้องขับรถในช่องเดินรถด้านซ้ายสุดหรือใกล้เคียงกับช่องเดินรถประจำทางแล้วแต่กรณี ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมีความผิดต้องระวางโทษปรับตั้งแต่ ๔๐๐ บาท ถึง ๑,๐๐๐ บาท

๔. ใบอนุญาตขับรถ

ผู้ขับรถต้องได้รับใบอนุญาตขับรถ และต้องมีใบอนุญาตขับรถและสำเนาภาพถ่ายใบคู่มือจดทะเบียนรถในขณะขับเพื่อแสดงต่อเจ้าพนักงานได้ทันที การขอใบอนุญาตขับรถนั้น ผู้ขอใบอนุญาตต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ และต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด โดยยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ผู้ใดขับรถโดยไม่ได้รับอนุญาตขับรถต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน ปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

๕. ผู้ขับขี่และคนโดยสารรถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย

ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์และคนโดยสารรถจักรยานยนต์ ต้องสวมหมวกที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะเพื่อป้องกันอันตราย ในขณะขับขี่และโดยสารรถจักรยานยนต์ในท้องที่ที่กำหนด ดังต่อไปนี้

(๑) ในเขตท้องที่กรุงเทพมหานคร ให้มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

(๒) ในเขตท้องที่จังหวัดของแก่น ชลบุรี เชียงใหม่ นครปฐม นครราชสีมา นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พิษณุโลก สงขลา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี อุตรธานี และอุบลราชธานี ให้มีผลใช้บังคับนับตั้งแต่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๖ เป็นต้นไป

(๓) ในเขตท้องที่จังหวัดอื่น นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ให้มีผลใช้บังคับ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๗ เป็นต้นไป ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๖. ผู้ขับขี่รถยนต์และคนโดยสารรถยนต์ซึ่งนั่งที่หน้าต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัย

ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้ผู้ขับขี่รถยนต์ต้องรัดร่างกายด้วยเข็มขัดนิรภัยไว้กับที่นั่งในขณะขับขี่รถยนต์ และต้องจัดให้คนโดยสารรถยนต์ ซึ่งนั่งตอนหน้าแถวเดียวกับที่นั่งผู้ขับขี่รถยนต์รัดร่างกายไว้กับที่นั่งด้วยเข็มขัดนิรภัยในขณะโดยสารรถยนต์ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๗. ห้ามมิให้เสพยาบ้า (แอมเฟตามีน) ขณะขับรถ

ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพหรือรับเข้าร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทกลุ่มแอมเฟตามีน (ยาบ้า) หรือวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอย่างอื่นที่อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติในปัจจุบันกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบทั้งประเภทตามที่กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าได้เสพหรือรับเข้าร่างกายด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทกลุ่มแอมเฟตามีน หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อประสาทอย่างอื่นที่กำหนดหรือไม่ ผู้ขับขี่ผู้ใดฝ่าฝืนมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่ แต่ถ้การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับตั้งแต่ ๔๐,๐๐๐ บาท ถึง ๘๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับและให้ศาลสั่งเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

๘. ห้ามมิให้แข่งรถในทางหรือถนน

ห้ามมิให้ผู้ใดแข่งรถในทางหรือจัดสนับสนุน หรือส่งเสริมให้มีการแข่งรถทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าพนักงานจราจร ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับ

ตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ศาลสั่งพักใช้ใบอนุญาตขับขี่ของผู้นั้นมีกำหนดไม่น้อยกว่า ๑ เดือน หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

๙. กรณีชนแล้วหนี

กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดพิเศษเพิ่มขึ้นอีกกระทงหนึ่งต่างหากกล่าวคือ ถ้าผู้ขับรถโดยประมาทชนคนตายแล้วหลบหนี ผู้นั้นจะต้องรับโทษ ๒ ข้อหา คือ จะต้องรับโทษฐานชนแล้วหนีอีกข้อหาหนึ่งรวมเป็น ๒ ข้อหา ความผิดฐานชนแล้วหนีมีหลักเกณฑ์ดังนี้ เมื่อขับรถหรือขี่หรือควบคุมสัตว์แล้วไปทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นความผิดของตนหรือไม่ก็ตามต้องปฏิบัติดังนี้

- ต้องหยุดรถหรือสัตว์และให้ความช่วยเหลือตามสมควรทันที
- แสดงตัวและแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ใกล้เคียงทันที
- ต้องแจ้งชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของตน และเลขหมายทะเบียนรถแก่ผู้เสียหายด้วย

ถ้าผู้ขับขี่หรือขี่รถควบคุมสัตว์หลบหนีไป กฎหมายให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดรถจนกว่าคดีจะถึงที่สุดหรือได้ตัวผู้ขับขี่และถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ไม่แสดงตัวต่อเจ้าหน้าที่ภายใน ๖ เดือน นับแต่วันเกิดเหตุ ให้ถือว่ารถนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือเกี่ยวกับการกระทำความผิดและให้ตกเป็นของรัฐ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นกรณีที่บุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัสถึงตาย ต้องระวางโทษสูงขึ้น คือ จำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับตั้งแต่ ๕,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๐. คนเดินเท้า

๑. ทางใดที่มีทางเท้าหรือไหล่ทางอยู่ข้างทางเดินรถ ให้คนเดินเท้าเดินบนทางเท้าหรือไหล่ทาง ถ้าทางนั้นไม่มีทางเท้าอยู่ข้างทางเดินรถให้เดินริมทางด้านขวาของตน

๒. ภายในระยะไม่เกิน ๑๐๐ เมตรนับจากทางข้ามห้ามมิให้คนเดินเท้าข้ามนอกทางข้าม

๓. คนเดินเท้าซึ่งประสงค์จะข้ามทางเดินรถในทางข้ามที่มีไฟสัญญาณจราจรควบคุมคนเดินเท้าให้ปฏิบัติตามไฟสัญญาณจราจรที่ปรากฏต่อหน้าดังต่อไปนี้

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟแดง ไม่ว่าจะมิรุบหรือข้อความเป็นการห้ามมิให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้คนเดินเท้าหยุดรออยู่บนทางเท้า บนเกาะแบ่งทางเดินรถหรือในเขตปลอดภัย เว้นแต่ทางใดที่ไม่มีทางเท้า ให้หยุดบนไหล่ทางหรือขอบทาง

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีเขียว ไม่ว่าจะมิรุบหรือข้อความเป็นการอนุญาตให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถด้วยหรือไม่ก็ตาม ให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินได้

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีเขียวกะพริบทางด้านใดของทาง ให้คนเดินเท้าที่ยังไม่ได้ข้ามทางเดินรถหยุดบนทางเท้า บนเกาะแบ่งทางเดินรถหรือในเขตปลอดภัย แต่ถ้ากำลังข้ามทางเดินรถ ให้ข้ามทางเดินรถโดยเร็ว

๔. คนเดินเท้าซึ่งประสงค์จะเดินข้ามทางเดินรถในทางข้าม หรือทางร่วมทางแยกที่มีสัญญาณจราจรควบคุมการใช้ทาง ให้ปฏิบัติดังนี้

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีแดง ให้หยุดรถทางด้านใดของทาง ให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถตามที่หยุดนั้น และต้องข้ามทางเดินรถภายในทางข้าม

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟเขียว ให้รอฟ้าทางด้านใดของทางห้ามมิให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถด้านนั้น

- เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีเหลืองอำพันหรือไฟสีเขียวกะพริบทางด้านใดของทาง ให้คนเดินเท้าที่ยังไม่ได้เข้าทางเดินรถหยุดรอนทางเดินบนเกาะแบ่งทางเดินรถหรือในเขตปลอดภัย แต่ถ้ากำลังข้ามทางเดินรถอยู่ในทางข้าม ให้ข้ามทางเดินรถโดยเร็ว

๕. ห้ามมิให้ผู้ใดเดินแถว เดินเป็นขบวนแห่หรือเดินเป็นขบวนใด ๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร เว้นแต่

- เป็นแถวทหารหรือตำรวจ ที่มีผู้ควบคุมตามระเบียบแบบแผน

- แถวหรือขบวนแห่หรือขบวนใด ๆ ที่เจ้าพนักงานจราจรได้อนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานจราจรกำหนด

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากสถิติประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตบนท้องถนนสูงเป็นอันดับ ๓ ของโลก จากรายงาน Global Status Report on Road Safety โดยองค์การอนามัยโลก พบว่าประเทศไทยมีสถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนเฉลี่ยสูงถึง ๓๘ ราย ต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ รายต่อปี รองจากประเทศเอริเทรีย (๔๘ ราย) และประเทศลิเบีย (๔๑ ราย) นอกเหนือจากการได้รับการขนานนามให้เป็นถนนที่ “อันตรายที่สุดในเอเชีย” แล้ว ประเทศไทยยังได้อันดับ ๑ ในด้านอุบัติเหตุที่เกี่ยวกับยานพาหนะสองล้อ โดยมีส่วนเสียชีวิตจากอุบัติเหตุดังกล่าวมากถึงร้อยละ ๗๐ ของอุบัติเหตุจราจรทั้งหมดด้วย

และจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจรนั้นมีอยู่หลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น ซึ่งแต่ละฉบับนั้นจะมีบทบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อควรปฏิบัติและข้อที่ไม่ควรปฏิบัติในการใช้รถใช้ถนน ซึ่งหากผู้ใช้รถใช้ถนนปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดแล้ว ปัญหาการจราจร สถิติการเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ก็จะสามารถลดลงได้อย่างแน่นอน

ดังนั้น เพื่อเป็นการลดการจราจรที่ติดขัด ลดการเกิดอุบัติเหตุซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน กล่าวคือ ผู้ใช้รถใช้ถนนต้องมีการศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในตัวกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจราจร และต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ในส่วนของภาครัฐเองก็ต้องให้ความสำคัญในการที่จะปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน รวมถึงควรมีการพัฒนาแผนผังโครงข่ายถนน และการวางระบบการขนส่งคมนาคมให้มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการรองรับการใช้งานอีกด้วย

บรรณานุกรม

สำนักงานขนส่งทางบกจังหวัดสุรินทร์ . “หลักการเบื้องต้นของกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร” ค้นหาเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จาก <http://surin.dlt.go.th/jut.htm>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา . “พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒” ค้นหาเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A111/%A111-20-9999-update.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา . “พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒” ค้นหาเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A803/%A803-20-9999-update.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา . “พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.๒๕๒๒” ค้นหาเมื่อ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ จาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C301/%C301-20-9999- update.pdf>